Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 509407

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	23 november 1999
Kadaster deel/nr	82781/40

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Appingedam	Eemsdelta	Groningen

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Appingedam	D			3358

*Omschrijving***

Inleiding

Gereformeerde KERK met MUUR en twee TOEGANGSHEKKEN, gebouwd in 1928 op de fundamenten van de oude kerk uit 1868. Architect E. Reitsma. Elementen waar hij rekening mee moest houden waren de nog aanwezige pastorie (ca. 1868) aan de Dijkstraat en het erachter liggende consistoriegebouw (ca. 1911). In zijn ontwerp nam hij één resterende muur (de oostgevel) van de vorige kerk op en liet het consistoriegebouw daarop aansluiten. Resultaat was een vrij sobere zaalkerk in Amsterdamse Schoolstijl, met de lange zijde direct grenzend aan de St. Annastraat. Het consistoriegebouw verlengde hij aan de noordzijde met een extra vergaderlokaal. Omstreeks dezelfde tijd werd er naast de pastorie aan de Dijkstraat een kosterswoning gebouwd. Na de oorlog boette het kerkgebouw in aan plasticiteit doordat de schoorsteen, die de nok aan de voorzijde markeerde, en de getrapte decoraties van metselwerk en beton op het westelijke zijvlak van het dak verloren gingen. In 1977 vond er een verbouwing plaats van het gehele complex. Reitsma had bij het ontwerp van de kerk de mogelijkheid open gelaten om de 750 bestaande zitplaatsen uit te breiden met 350, door de bouw van een gaanderij. Deze toevoeging werd in 1977 gerealiseerd. Een deel van de kerkbanken werd toen onder andere vervangen door stoelen, er kwam een schuifwand onder de gaanderij en het orgel kreeg een nieuwe ombouw. Tevens werden de consistorie, de pastorie en de ernaast gelegen kosterswoning op dusdanige wijze vernieuwd dat ze buiten de rijksbescherming vallen.

De kerk is markant gelegen op de hoek van de St. Anna- en de Dijkstraat binnen het beschermde stadsgezicht van Appingedam.

Omschrijving

ZaalKERK opgetrokken in kromgetrokken mondsteen met verdiepte voeg, in diverse metselverbanden. Het zadeldak dat gedekt is met een zwart geglazuurde Hollandse pan, heeft in het dakvlak langwerpige glas-in-loodstroken, waar licht doorlatend golfplaat (niet origineel) voor is gezet. De entree bevindt zich in het midden van de zuidgevel in een uitgebouwd portaal waarop een balkon met gemetselde borstwering; in het portaal drie dubbele deuren met vierruits lichten; de middelste dubbele deur (de hoofdentree) wordt gemarkeerd door een iets uitgebouwd gedeelte onder een smal dak van grindbeton. Boven het balkon bevindt zich een vensterpartij van elf smalle glas-in-lood ramen, waarboven in goudgeverfde ijzeren letters: Geref kerk. De linker hoek van de zuidgevel wordt benadrukt door een uitbouw met plat dak, die aansluit op de westgevel; in deze uitbouw een rondboogvormige deur onder een brede gemetselde boog, een vijftal kleine glas-in-loodramen van verschillend formaat en een zandstenen gevelsteen met onder andere de tekst: Pinksterfeest 1927.

De westgevel wordt bovenin geleed door vier langwerpige glas-in-loodramen geflankeerd door vijf uitgemetselde, decoratieve verticale banden, afgedekt met grindbeton (oorspronkelijk met een forse, getrapte decoratie van metselwerk en beton); onderin de gevel drie smalle glas-in-loodramen.

De topgevel van de achtergevel (noord) is bekleed met een zwart geglazuurde Hollandse pan en wordt van de rest van de gevel gescheiden door een houten overstek. In het doorgetrokken middenrisaliet, dat wordt doorsneden door een boven de nokvorst uitstekende gemetselde muurdam, twee rondboogvormige deuren onder een halfsteens rondboog met erboven twee smalle vensters; aan weerszijden van het risaliet, spiegelbeeldig, een reeks van vijf smalle stalen vensters en een houten deur met kijkgat.

Aan de zuidzijde heeft het gebouw een ondiep voorplein, dat van de straat wordt gescheiden door een lage gemetselde MUUR met daarop een ijzeren HEK, twee keer onderbroken door twee gemetselde rechthoekige pijlers die een beweegbaar hek (2 delen) flankeren. Een iets hoger, identiek beweegbaar HEK verleent aan de St. Annastraat toegang tot de binnenplaats aan de achterzijde van de kerk, die aan het Damsterdiep grenst.

In het INTERIEUR zijn ondermeer van belang: de rode bakstenen wanden, het met schroten beklede tongewelf met houten paraboolspanten, rustend op uit rondhout geconstrueerde korbelen, de glas-in-lood bovenlichten en de geometrisch- abstracte gewelfschilderingen, de platformkansel van hout en triplex met aan weerszijden een houten trapje, de draaibare houten liturgieborden, de resterende houten kerkbanken (twee rijen), en de twee bankblokken aan weerszijden van de kansel. Orgel en orgelkas zijn niet van waarde uit het oogpunt van monumentenzorg.

Waardering

Gereformeerde kerk met muur en twee toegangshekken in het centrum van Appingedam van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang

- als voorbeeld van een gereformeerde zaalkerk uit het eind van de jaren twintig

- vanwege het sobere, maar expressieve materiaalgebruik

- vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp

- als goede representant van het oeuvre van architect E. Reitsma

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 29 march 2024

- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur

- vanwege het opvallende parabolische tongewelf met glas-in-lood bovenlichten en geometrisch-abstracte schilderingen

- vanwege de markante ligging midden aan het Damsterdiep in het beschermde stadsgezicht van Appingedam

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Kerk